

O LITERÁRNÍ TVOŘIVOSTI PŘÍSLUŠNÍKŮ NAŠÍ LIDOVÉ ARMÁDY

Miloš Kovářik

Koncem měsíce června minulého roku vydal ministr národní obrany dr. Alexej Čepička třetí armádní rozkaz, pojednávající o kulturní činnosti v armádě. Vydání tohoto rozkazu a uskutečňování jeho zásad u všech jednotek podnítilo a povzbudilo k životu bohaté prameny lidové tvořivosti, které byly v řadách příslušníků naší armády dosud skryty.

Na světnicích politickovýchovné práce, které byly po vydání rozkazu vybudovány za vydatné podpory patronátních závodů a pracujícího lidu, se rozvinul naplno kulturní život. U každé setniny začaly pracovat kulturně umělecké kroužky, v nichž je u některých jednotek soustředěna i více jak polovina příslušníků. Je to bezesporu důkaz, že kultura se stala v naší armádě záležitostí masovou. Na politickovýchovných světnicích zaznívají české i slovenské písně, stejně jako písně sovětské, polské, bulharské a jiné, recitátoři recitují verše svých soudruhů vojáků i našich spisovatelů.

Na politickovýchovných světnicích můžeme být také svědky vzrušených diskusí členů čtenářského kroužku, kteří se připravují na získání Fučíkova odznaku, debatují o knihách a spisovatelích. Anebo jak živě a podnětné jsou diskuse o nových sbírkách veršů našich předních básníků. Nezvalův *Zpěv míru*, M. Pujmanové *Miliony holubiček*, verše V. Závady, A. Plávky, M. Lajčiaka, I. Skály, J. Pilaře a jiných, o tom všem se živě diskutuje mezi členy čtenářských kroužků i mezi vojáky-recitátory, kteří si vybírají verše pro nácvik programu kulturně uměleckého kroužku. Každá nová knížka veršů, každý nový román nezůstávají dlouho ve vojenské knihovně ležet ladem. Dostávají se hned do rukou dychtivých čtenářů a těch je tolik, že musí mít knihovník exemplář některé knihy i několikrát. Vojáci mají opravdovou radost z nových knih našich básníků a spisovatelů, sami jim to potvrdí, až se naši spisovatelé rozjedou k vojenským jednotkám, aby odtud čerpali látku pro své povídky, verše a romány.

Kdybychom měli vypočítávat vše nové, čím dnes po stránce kulturní naši vojáci žijí, potřebovali bychom k tomu opravdu hodně místa. Soustředíme se však dnes na jedinou věc, a to na literární tvořivost našich vojáků, jak se vyvíjí, jaké má výsledky a jakou podporu by ke svému dalšímu rozvoji potřebovala.

Především je třeba poukázat na okolnost, že dva roky vojenské služby jsou nejen dobou bojového výcviku a politického školení, ale také dobou soustavné výchovy nového – socialistického člověka, na jehož výchově se právě kultura podílí částí největší. Volný čas po splnění vojenských povinností je věnován kulturně masové práci, která plně umožňuje rozvoj a uplatnění všech uměleckých talentů.

Urychlené budování armády, vše, čím dnes naše lidová armáda žije a dýchá, se obrazí ve verších a povídkách, jejichž autory jsou sami vojáci. Svě práce uveřejňují většinou v armádním tisku, v útvarových časopisech a na nástěnkách. Velmi radostná je i skutečnost, že mnozí z vojáků, kteří se zabývají literární tvorbou, se zaměřují na konkrétní, každodenní život příslušníků armády a že věnují i značnou pozornost aktuálním tématům z politického života doma i za hranicemi. Barcelonská stávka inspirovala například ppor. J. Holce k této básni:

BARCELONA JE ZAČÁTEK

*Jinak svoboda a jinak důtky voní,
hrdost, dělnická hrdost ale,
zlatu se nikdy nepokloní,
ani vám, Franco, generále.*

*Slovo je jiskra, srdce troudu,
v němž touha srdce rozdmýchává.
Bída a hlad a žádná práva –
na každém údu tucet pout -*

*Španělsko k boji vstává!
Pro všechny aby víno zrálo
na katalánských vinicích,
aby byl slyšet a ne málo
svobodných lidí šťastný smích,*

*aby se opáleným dětem zdálo,
(aby se ze sna usmívaly,)
že jídla nebude už nikdy málo,
aby jim tváře štěstím plály.*

*Pro tohle všechno v Barceloně
dělníci zvedli hlavy výš,*

Z literárního života

*bojují pro nás a my pro ně
a světem letí zpráva... Slyš:
Španělsko k boji vstává!*

*Jinak svoboda a jinak důtky voní
v té touze strašná síla tkví...
Frankismu smrt! je heslem Barcelony,
fašismu smrt a konec otroctví.*

*Z otroctví jedna vede cesta –
tvrdý a neúprosný boj.
Barcelona, Manresa i jiná města
jsou teprv začátek –
a strana, přední voj.*

Vojáci-básníci píší „častušky“, verše, které představují například vzorného střelce, kulometčíka, dělostřelce, spojaře apod., píší častušky na nejaktuálnější téma, a tím se jejich verše řadí samy do boje za lepší život, za mír proti paličům nové války. V současné době se již také setkáváme s básněmi, které hovoří o hnutí vzorných vojáků, které zapustilo v armádě tak pevné kořeny. Autoři těchto básní v nich vyjadřují veliké úsilí a pevné odhodlání, se kterým přistupují dnes naši vojáci k plnění slov přísahy, vojenských řádů i výcvikových úkolů. Mnohé z básní hovoří o lásce k vojenské službě a k naší lidové armádě, ukazují pevné spojení armády s pracujícím lidem, navazují na husitské a revoluční tradice, a co je důležité – ukazují dnešní radostný, krásný a hrdý život našich vojáků.

Hrdinný boj korejského lidu je velmi častým tématem básní, které píší naši vojáci. Do průvodního dopisu ke své básni Korea napsal její autor voj. Z. Nový mimo jiné: „Zasílám vám svůj příspěvek. Je to malý pokus vyjádřit poezií svou lásku a sympatie k hrdinně bojující Koreji, kterou cítíme ve svých srdcích my, vojáci lidově demokratické republiky. Máme stejného nepřítel – imperialismus, proti kterému my nyní bojujeme svou poctivou a důkladnou bojovou přípravou. Věříme, že v tomto boji zvítězí pokrok a že i Korea, interventy barbarsky rozrytá, ale pevná ve svém boji, se dočká jitra bez výstřelů, jitra, v němž se opět rozruchotí stroje a zazní budovatelský zpěv.“ K několika větám tohoto průvodního dopisu snad není třeba žádného komentáře, aby každý pochopil, jaká je naše armáda.

Desítky básní napsali naši vojáci a snad ještě více literárních pásem o slavné Sovětské armádě – naší osvoboditelce. Kolik lásky, nesmír-

né vděčnosti a víry je v těchto prostých verších našich vojáků, ve verších opěvujících Stalina, našeho velikého učitele. Vojín Miroslav Pleskot ve své básni říká:

*Až nad oblaky právě teď
bych rozletět se chtěl,
já nad plány a nad výkresy
soudruha Stalina bych uviděl...*

Ano, naši vojáci dobře vědí, kdo stojí v čele stamilionové fronty obránců míru. Je to veliký praporečník míru, uskutečňovatel velikých staveb komunismu, generalissimus Stalin, velký syn sovětské země. Stalin, to je život! Vojín Pleskot ve své básni líčí, jak generalissimus Stalin se sklání nad výkresy a plány, které uskutečněny změni tok řek a písčité pouště promění v úrodnou, žírnou zemi. A v závěru ukazuje, kdo je naším nepřítelem, koho se musíme naučit smrtelně nenávidět: je to světový imperialismus v čele s imperialismem americkým, pro který jsou velké stavby komunismu a úspěchy Sovětského svazu ranou do čela a škrtem přes rozpočet...

Kolikrát ve volných chvílích usedají vojáci ke stolu, aby svěřili své city papíru a proměnili je v báseň. Mezi nimi je i několik opravdových talentů, jak nás o tom nejlépe přesvědčily literární ukázky z loňské soutěže tvořivosti mládeže otištěné ve sborníku Na stráži zítřka. Především to platí o verších voj. F. Páska, svob. J. Nohavici, ppor. Zahradníčka, svob. V. Kohoutka, ppor. Holce a jiných. Povšimněme si například tvorby svob. Jaromíra Nohavici, který se, podobně jako mnoho jiných písčících vojáků, přihlásil do soutěže Kulturní pracovníci armádě. Ve své přihlášce napsal: „Přihlašuji se do soutěže Kulturní pracovníci armádě sbírkou veršů zaměřených k oslavě všeho toho nového a dobrého, co se v armádě zrodilo, k oslavě nového vojáka. Psal jsem dosud drobné samostatné básně. Vždycky jsem se rozpokoval, když šlo o obsáhlejší práci, nad námětem. Nyní mi dala námět služba v československé armádě sama. Kulturním a literárním pracovníkům a hlavně těm, kteří začínají, chtěl bych říci, aby neváhali, aby se nebáli psát. Soutěž kromě svého hlavního poslání – dát našim vojákům četbu s vojenskou tematikou – má také za úkol objevovat nové literární pracovníky. Svou sbírkou básní chci také vyjádřit dík dělnické třídě, bez jejíhož vítězství bychom dnes takovou armádu nemohli mít.“ Svobodník Nohavica píše lyrickoepické básně, ve kterých ukazuje odhodlání našich vojáků bránit svou vlast proti nepříteli zvenčí i zevnitř. Jednou z takových básní je i báseň Dopis soudruhu Gottwaldovi, kterou otiskujeme:

*Soudruhu prezidente! Váš projev únorový
v besedách večerních znovu pročitáme
a cítíme, že nad Vašimi slovy
do bolševické strany zavál vítr nový,
hle, jaká síla, která zradu láme!*

*Že chtěli zrádci svrhnout naši vládu?
Že chtěli vzítí lidu, co je jeho?
To za jidášský peněz pána svého!
Tak budou platit těžce za svou zradu!*

*Já mluvím za nás, za vojáky z čety,
jak hovořili včera na učebně.
Tak říkali to. To jsou jejich věty,
já jenom pro Vás rychle zapsal jsem je.*

*A závazky si dali. Soudruh Radvan říká:
„Tohle je naše odpověď a rána.
Nebude zaprodána naše republika,
však ještě víc, pevněji budována.“*

*Už bylo pozdě. Dávno po besedě
a soudruzi šli ještě na poradu.
A já si myslel, na soudruhy hledě:
my spoléháme na armádu,*

*na vojáky, již chopí se svých zbraní,
když pokusí se zrádci útočit.
Věřte nám, věřte v naše odhodlání
po staročesku s nimi zatočit!*

*Soudruhu prezidente! Z Vašich vět
čerpáme sílu, jakou mají zbraně:
Věříme pravdě, s kterou jdete vpřed!
Vám věříme! A naší drahé straně!*

Tuto báseň dnes recitují kulturně umělecké kroužky u mnoha jednotek. Recitují ji i sólisté, uslyšeli byste ji na zájezdech vojenských souborů do patronátních závodů či do jednotných zemědělských družstev. Největší pozornost vojenské tematice věnuje svob. Nohavica, stejně je tomu

však i u básní ppor. Zahradníčka, dalšího talentovaného básníka z řad našich vojáků. Otiskujeme jeho báseň *Začíná nový den* jako ukázkou toho, jak vidí naši vojáci společný boj za mír: vojáka, horníka a zemědělce:

*Omyje země svou tvář v rose ranní
a pak se lesknou její oči – rybníky.
Začíná nový den, s ním zápas veliký:
bojujem za mír, každý jinou zbraní.
A nelze říci, kdo z nás hůře -
bojují puškou, kterou na střelnici
se zatajeným dechem tisknu k líci,
abych měl další zásah ve figuře.
Sbíječkou zase odlamuje táta
veliké, matné plástve uhlí v dole.
Můj bratr jede na družstevní pole,
aby pak mohl svážet ceny zlata.
Začíná nový den, s ním zápas veliký:
bojujem o mír, každý jinou zbraní
a nelze říci, kdo z nás hůře brání
svou rodnou zem, sady, stáje a rybníky.*

Mohli bychom snést ještě celou řadu dokladů o tvůrčích schopnostech našich vojáků.

V závěru je třeba upozornit na jeden základní rys všech veršů, jejichž autory jsou vojáci: jsou to verše, které bojují, ukazují nepřítel přímo a dávají posilu k dalšímu boji proti němu. Po stránce politického vystižení i ideového zaměření je to s prací našich autorů-vojáků v pořádku. Jiná je ovšem otázka umělecké formy a techniky rytmu veršů. Zde je třeba ještě mnohé vykonat, rozpoznat chyby, které by se mohly stát ve vývoji nadaných autorů brzdou. Je zapotřebí organizovat pomoc mladým talentovaným autorům-vojákům. Tito lidé nesmí být ponecháni sami sobě, náhodnému vývoji. Je zapotřebí, aby jim byla věnována ze strany pokročilých spisovatelů taková péče jako dělnickým autorům.

V naší lidové armádě je dnes umožněn všestranný kulturní růst díky materiálnímu zajištění, které nám, vojákům, náš pracující lid v hojné míře poskytuje. Vše, co je nám dnes dáváno pro další rozmach našich tvůrčích schopností, plně využijeme k tomu, abychom ještě důsledněji a odpovědněji budovali pevnou a silnou lidovou armádu – strážkyni míru a pokojného budování socialismu v naší zemi.

(1951)